

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:

Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresându-se
la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă,
P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București,
str. 13 Decembrie nr. 3.

Credința noastră

60. Sinoadele ecumenice (II)

Frământările continuă și după al patrulea Sinod ecumenic. Lumea creștină se împarte între ortodocși și monofiziți. În această vreme se ducea la Constantinopol a treia dispută pentru ortodoxia lui Origen. Acum era împărat Justinian. Împărăteasa Teodora susținea unul dintre curentele eretice și liniștea nu s-a putut restabili. Între timp împărăteasa Teodora moare. Împăratul Justinian în înțelegere cu Vigiliu patriarhul Romei aflat atunci la Constantinopol și cu patriarhul Eutihie al Constantinopolului convoacă în anul 553 al 5-lea Sinod ecumenic la Constantinopol. Sinodul s-a întrunit în luna mai în prezența patriarhilor ecumenici Eutihie al Constantinopolului, Apolinarie al Alexandriei, Domnus al Antiohiei și Eustatie al Ierusalimului; cu 153 episcopi greci și latini. Sinodul și-a deschis ședința, a recunoscut hotărârile Sinodului anterior, cum era obiceiul. A condamnat „cele trei capitole”: Teodor din Mopsuestia este condamnat personal cu întreaga sa operă, iar Teodoret din Cir și Ibas din Edessa sînt condamnați parțial. Era condamnat Origen, Didim cel Orb și Evagrie Ponticul pentru că susțineau învățătura greșită despre apocatastază (Restabilirea tuturor oamenilor și încetarea muncilor iadului).

Au fost condamnați definitiv Arie, Macedonie, Apolinarie, Nestorie, Eutihie și Origen. Iar condamnarea „celor trei capitole” s-a făcut în mod ortodox. Vigiliu care nu participase la Sinodul al 5-lea recunoaște hotărârile luate, dar în drum spre Roma moare. Urmașul său Pelagiu, care fusese și el la Constantinopol, cere episcopilor din Apus să recunoască Sinodul al 5-lea și astfel a fost recunoscut de peste 3000 de episcopi, cu excepția episcopilor din Veneția și Istria, care s-au constituit în Patriarhia din Aquileia și mai târziu au revenit la Ortodoxie.

Liniștea nu s-a putut restabili nici după acest sinod. În răsăritul imperiului Bizantin apărea pericolul arabo-mahomedan. Împăratul Heraclie caută să-i aprobe pe monofiziții care promit reintegrarea în Biserica Ortodoxă, dacă se acceptă formula propusă de ei — o formulă de compromis —. Formal pentru această formulă erau patriarhii Sergiu, Kir al Alexandriei, Teodor din Faran și alții. Dar Sofronie al Ierusalimului respingea teza ca neortodoxă. Atunci împăratul Heraclie emite în anul 638 un edict numit „Ekthesis”, prin care interzicea orice discuție și formula o altă teză tot neortodoxă. Împotriva acesteia se ridică patriarhul Sofronie al Ierusalimului și Maxim Mărturisitorul care a denumit formula de compromis drept o erezie monotelită. Împăratul Constant al II-lea a emis în anul 648 un edict numit „Typos” în care retractează teoria înaintașului său, dar interzice categoric orice discuție asupra acestei chestiuni. Opoziția se întărește când alături de Maxim Mărturisitorul trece și papa Martin I care în apărarea tezei hristologice susține o formulă nouă: că Duhul Sfânt purcede „și de la Fiul”, ceea ce a trezit ripostă vehementă la bizanț. Bizantinii i-au reproșat lui Martin că a alterat simbolul credinței și a nesocotit hotărârile Sinodului II și IV ecumenic care au interzis orice adaus la Simbolul Credinței. Maxim caută să-l apere pe Martin, dar amândoi au fost condamnați în anul 650. Frământarea nu a rămas izolată. Unii din Mesopotamia nemulțumiți de frământările monofizite au căutat o revenire la simplitatea apostolică. Acestei idei îi dă curs Constantin din Samosata, mișcarea fiind numită „paulicianism”, căci avea ca ghid epistolele pauline și Sf. Evanghelie după Luca. Ei respingeau unele taine, cultul Maicii Domnului, al Sfinților, al Sf. Cruci, al icoanelor, al moaștelor, posturile și monahismul. În aceste condiții împăratul Constantin al IV-lea a convocat în anul 680 Sinodul al 6-lea ecumenic la Constantinopol.

Au participat delegații celor cinci patriarhii și 174 episcopi. Sinodul repetă formula dată de Sinodul al 4-lea ecumenic cu privire la persoana divin-umană a lui Hristos, completînd-o. Apoi condamnă pe Sergiu, Kyr, Teodor, Pyr, Pavel și Onoriu de la Roma care au acceptat compromisul și depune pe patriarhul Macarie al Antiohiei care era șeful monotelitilor. Aceștia s-au retras la mănăstirea Maron din Liban și au primit numele de maroniți. Constatînd că Sinoadele 5 și 6 ecumenice n-au dat canoane, împăratul Justinian al II-lea a convocat în anul 692 în aceeași sală boltită un Sinod ecumenic care a primit numele de „Al 5-6-lea —, pente-hex, quinixex. Au fost de față 240 episcopi și Sinodul a formulat 102 canoane, dintre care canonul 2 a rînduit ca obligatorii canoanele apostolice, ale sinoadelor locale, ale sinoadelor ecumenice și ale unor Sfinți Părinți. Prin canonul 36 se reconfirmă Pentarhia Patriarhală; iar în altele erau respinse pentru prima dată în mod oficial unele obiceiuri apusene fără să fi informat despre aceasta pe foștii patriarhi din răsărit — care sînt: postul sîmbăta, mîncarea sîngelui de animale sugrumate, mîncarea de ouă și lapte în postul mare, reprezentarea Mîntuitorului ca Miel și celibatul. Totodată s-a hotărît ca episcopii să trăiască în celibat absolut, proveniți din monahi sau din clerici văduvi care un timp erau trimiși la mănăstire. Diaconii și preoții să trăiască în căsătorie. S-a rînduit și portul clerical, arătîndu-se că lăsarea bărbii face parte din portul unui cleric ortodox. La început episcopul Romei n-a înțeles rolul acestui sinod, dar mai târziu Adrian I a recunoscut aceste canoane ca provenind de la Sinodul al 6-lea ecumenic, în sesiunea a 2-a trulană — numele sălii boltite în care s-a ținut.

Frământarea iconoclastă: Monofiziții nu s-au liniștit susținînd mai departe teza lor cu privire la persoana Mîntuitorului, respingînd și reprezentarea iconografică a Mîntuitorului socotind întreaga cinstire a icoanelor ca idolatrie. Ei se bazau pe porunca a 2-a din Decalog. Unii scriitori mai vechi, ca Eusebiu al Cezareii și Epifanie din Salamis aveau rezerve față de icoane iar Grigorie cel Mare le-a subliniat rolul pedagogic. Totuși Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur, Sinodul al 6-lea ecumenic și Ioan din Tesalonic au subliniat necesitatea cultică a sf. icoane pentru că ele mijlocesc legătura intuitivă între credincioși, Mîntuitorul și sfinți. Monofiziții refuză recunoașterea sfințelor icoane și sînt sprijiniți de împăratul Leon al III-lea Isaurul care și-a luat ca sfetnic pe unii episcopi monofiziți. Astfel, se declanșează iconoclasmul. Împăratul dispune arderea icoanelor, dar patriarhul Gherman și papii Grigorie al II-lea și Grigorie al III-lea se opun, urmează biruri grele și măsuri aspre. Un răspuns cumpănit, teologic l-a dat Sf. Ioan Damaschinul prin două cuvîntări în care lămurește problema, arătînd că credinciosul nu se închină icoanei ca atare, ci sfîntului reprezentat prin icoană. El mai arată că sfințele icoane îndeplinesc în Biserică un rol împătrit: didactic

— de a învăța; estetic — de a înfrumuseța; la-treutic — de a sluji cultului; și haric — de a mijloci harul dumnezeiesc. Sfîntul Ioan Damaschinul a precizat totodată că nu este îngăduit împăratului să legifereze de capul său în Biserică. Leon al III-lea moare și îi urmează Constantin al V-lea, prigonitor și mai fanatic al icoanelor. Așa au căzut pradă multe din vechile picturi de icoane sfinte care erau ținute în taină. Împăratul Leon al IV-lea credea că iconoclasmul a biruit dar a văzut că însăși împărăteasa Irina se închina la icoane. El moare și împărăteasa Irina preluînd regenta de libertate icoanelor și înlătură pe patriarhii iconoclaști. Ea a sprijinit candidatura iconodului (închinător la icoane) Tarasie la scaunul de patriarh și convoacă al 7-lea Sinod ecumenic care se ține în anul 787 la Niceea. La acest Sinod participă 360 episcopi și 130 egumeni. Ca bază de discuție s-a luat definiția Sf. Ioan Damaschinul, au fost iertați unii episcopi și s-a formulat următoarea dogmă: „Este permis, util și bine plăcut lui Dumnezeu a face icoane religioase și a le venera. Dar această venerare este numai cinstire — închinare cu respect, în grecește: time, proskinesis —, iar nu adorare, în grecește — latria —, care se cuvine numai lui Dumnezeu.” Pentru îndreptarea situației primite de la iconoclaști s-au mai formulat 22 de canoane. Hotărârile Sinodului au fost comunicate la Roma care le-a acceptat. Dar împăratul Carol cel Mare al francilor s-a supărat că la Sinod n-a fost invitat și el cu episcopii săi. Deci, el nu voia să știe că pentru Europa Apuseană reprezentantul Bisericii era papa. Acest împărat a scris mai multe teze iconoclaste, a obligat adoptarea lui „Filioque” în Simbolul Credinței dar papa Leon al III-lea a refuzat aceasta și a dat ordin ca Simbolul Credinței să fie săpat pe 2 plăci de argint fără adausul incriminat și să semneze așa: „Aceasta am pus-o eu Leon din dragoste și ca garanție a religiei ortodoxe.” Sinodul de la 843 se consideră pe sine o continuare a Sinodului al 7-lea ecumenic și de aceea a făcut o supraprivire asupra tuturor ereziilor care au frământat Biserica de-a lungul veacurilor. Astfel, compune un Sinodic — decizie sinodală — în care condamnă pe toți ereticii, începînd cu Simon Magul și terminînd cu ultimul iconoclast, exprimînd bucuria că toate ereziile au fost înfrînte datorită trăinicieii Ortodoxiei. În amintirea acestei biruințe asupra tuturor ereziilor, Sinodul a hotărît ca prima Duminică din Postul Mare în care Sinodul s-a bucurat de această biruință de atunci la data de 11 martie 843 să fie numită „Duminica Ortodoxiei”. Sinodiconul să fie citit de atunci înainte, ca să fie avertisment pe viitor că orice erezie va fi biruită de Ortodoxie. Este deci firesc ca Duminica Ortodoxiei să încheie episodul istoric al sinoadelor ecumenice. Dar din cauza înstrăinării lui Carol cel Mare de Bizanț, proclamarea Duminicii Ortodoxiei a rămas mărginită la Răsărit, iar Apusul latin nu a mai participat la această bucurie pentru că în acel an imperiul Franciei se frîngea în trei regate.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

O grandioasă sinteză istorică a țării și oamenilor ei: Opera lui Sadoveanu

Lumea operei lui Sadoveanu, de Pompiliu Marcea, e o vastă analiză a tipurilor de personaje și a cadrului istoric și geografic în care ele trăiesc, reprezentînd autentic speța și istoria, într-un moment de îndoială a criticii noastre: se mai poate spune ceva nou și instructiv despre imensa creație a acestui titan al literelor românești?

Ca unul care l-am cunoscut și studiat pe acest mare meșter al cuvîntului luîndu-i un interviu asupra procesului său de creație, în 1955, deci poate ultimul interviu asupra acestei teme esențiale a culturii noastre, sînt bucuros să consemnez aici un succes real al istoriei și criticii noastre

(Continuare în pag. 3)

De vorbă cu credincioșii

Despre sfinți

— Părinte, mi-ai amintit despre sfinți și că ei înțeleg mai bine lucrurile cele despre Dumnezeu. Cine sînt acești sfinți?

— Fiule, sfinții sînt oameni ca și noi, dar care cu dar de la Dumnezeu au dus o viață curată, unii dobîndind darul facerii de minuni. De asemenea trupurile unora dintre ei au rămas neputrezite și se arată făcătoare de minuni. Ei sînt ca un fel de frați mai mari, care ne ajută prin pilda vieții și rugăciunile lor, să mergem pe calea poruncită nouă de Dumnezeu. Multe texte biblice vorbesc despre sfinți și puterea lor.

— Dacă luăm bine seama, observăm că nu toți au același dar.

— Așa este, părinte, dar unii dintre noi spun că în Faptele Apostolilor 10 cu 26 se spune că Sf. Apostol Petru a ridicat pe sutașul Corneliu, iar în Apocalipsă 19, 10 îngerul ridică pe Sf. Ioan Evanghelistul, care s-a aplecat înaintea lui. Deci, zic ei, numai lui Dumnezeu să ne închinăm.

— Fiule, Sf. Apostol Petru din smerenie ridică pe Corneliu sutașul pentru că adevărata închinare numai lui Dumnezeu o datorăm. Pe sfinți îi cinștim.

— Dacă vrei să te minunezi, mergi la unele biserici din țara noastră și vei vedea trupuri de sfinți neputrezite, deși sînt de sute de ani. La Iași, Cuvioasa Maica noastră Paraschiva, la București: Sf. Dimitrie Basarabov, la Suceava: Sf. Ioan cel Nou, iar la Argeș, Sf. Muceniță Filofteia.

— Mare minune este aceasta, părinte.

— Mare, fiule, și o poți vedea și tu și alții cu ochii. Mai mult, trebuie să știi că Mîntuitorul ne învață să cinștim pe tot omul. Și ce frumos este și folositor, fiule, să cinștești pe oricine, căci tot omul este făptura lui Dumnezeu. Deci, dacă trebuie să cinștești pe oricine, cu atât mai mult pe Sfinți. Dar vedem pînă unde ajunge mințea noastră de multe ori. Că nici chiar pe Născătoarea de Dumnezeu nu o cinștește spunînd că este o femeie ca orice femeie.

— Învațatura Sfintei noastre Biserici socotește pe Maica Domnului cea mai sfîntă dintre toți sfinții. Pe ea a ales-o cerul, deci e aleasa cerului, nu e o femeie de rînd. Ea se roagă pentru noi și e ascultată de către oricine. Ea a născut pe Dumnezeu. Din trupul ei s-a luat trupul lui Hristos-Domnul și de la Duhul Sfînt. L-a crescut, l-a iubit, ca nimeni altul; toți au fugit de lângă cruce, a rămas numai ea, care cu adevărat îl iubea. Sfînta Scriptură o numește „Poarta Cerului” (Facere 28, 17), o preamărește: „Femeie învăluită cu soarele, luna sub picioare și cu o cunună de 12 stele pe cap” (Apocalipsă 12, 1). Și în alt loc zice: „Împărăteasa stă de-a dreapta Ta îmbrăcată și împodobită cu aur de ofir” (Ps. 44, 11). Vezi, fiule, ce frumos vorbește Sfînta Scriptură despre Maica Domnului. Sfînta noastră Biserică ne învață că ea a fost pururea Fecioară. „Iată Fecioara va lua în pîntece și va naște fiu” (Isaia 7, 14). A rămas Fecioară în timpul nașterii. „Înainte de a avea dureri ea a născut” (Isaia 66, 7). Și a rămas Fecioară după naștere. Și a zis Domnul: „Poarta aceasta va rămîne închisă și nu se va deschide și nici un om nu va intra prin dînsa, căci Domnul Dumnezeu lui Israel a intrat prin ea și ea va fi închisă” (Ezechiel 44, 2).

— Deci, pe drept cuvînt, o preamărim în rugăciunile Sf. Liturghii: „Preacurata, Preasfînta, Preabinecuvîntata, Mărita Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și Pururea Fecioara Maria.”

— Înțeleg, părinte, cîntea ce se cuvine Maicii Domnului. Dar azi, vorbind cu unii mi-au citit din Sfînta Scriptură că Mîntuitorul Iisus Hristos ar mai fi avut frați.

— Așa scrie la Matei 12, 46; Marcu 6, 3; Luca 8, 19.

— Este drept, fiule, că așa scrie în Cartea Sfîntă despre frații Domnului. Dar trebuie să înțelegi cine sînt frații Domnului.

— La evrei, cuvîntul de frate avea un înțeles mai larg; nu numai cei de un tată și de o mamă erau frați, ci frați se numeau și rudele mai îndepărtate. Ascultă ce scrie Cartea Sfîntă: „Iar Avraam a zis către Lot să nu ne certăm că sîntem frați” (Facere 13, 8). Citește și vezi că Lot era nepotul lui Avraam. Și cu toate acestea se numesc frați. În alt loc se zice despre fiii lui Chiș că erau frați cu fiicele lui Eliazar (I Paralip. 23, 22). Cum să fie frați fiii lui Chiș cu fiicele lui Eliazar. Totuși se numesc frați. Cred că înțelegi că pe vremea Mîntuitorului și rudele mai îndepărtate se numeau frați. Apoi trebuie să iei seama că niciunde în Sfînta Scriptură frații Domnului nu sînt numiți

fiii Născătoarei de Dumnezeu. Așa cum au vestit prorocii, Născătoarea nu a mai născut alți copii. Ei sînt veri sau alte rude după trup, ale Mîntuitorului Hristos, fii ai unor rude ale Maicii Domnului.

Pîinea noastră

— Sfînta Scriptură, în bogăția sa de idei și învățături sfînte, nu putea să nu cuprindă și elementul esențial al vieții trupesti, de care însuși Dumnezeu s-a îngrijit încă înainte de a-l crea pe om, „pîinea cea de toate zilele”. Desigur că în Sf. Scriptură, cuvîntul pîine are multe sensuri.

— Pentru evreii Vechiului Testament, pîinea era simbol al legăturii dintre Dumnezeu și credincioșii Săi după învățatura lor. De la Dumnezeu spre om pîinea este dar, iar de la om spre Dumnezeu pîinea este recunoștință. Prinusul de pîine și vin făcut de împăratul Melchisedec lui Dumnezeu a fost inspirat de gîndul de recunoștință, iar pîinea de pîrgă făcea parte din prinusul adus la „Sărbătoarea Săptămînilor”. Omul credincios se simte în atenția lui Dumnezeu; se întoarce deci către El prin prinusul adus ca jertfă Dătorului a toate.

— În istoria revelației, pîinea joacă un rol deosebit. Dumnezeu îi poruncește lui Moise: „Și vei pune pe masă pîinile punerii înainte.” Pîinea deci este jertfa cea mai plăcută lui Dumnezeu. Oamenii iubitori de Dumnezeu știau acest lucru și de aceea ei și-au arătat credința și dragostea față de El prin pîine. Așa a făcut Avram cînd a fost vizitat de cei trei tineri (Sfînta Treime) la stejarul Mamvri; el i-a întîmpinat cu pîine și vin. Jertfa pîinii era cea mai curată și mai plăcută adusă lui Dumnezeu pentru că, în ea, se concentrează, se fructifică darul lui Dumnezeu cu munca omului. Pîinea constituie substanța jertfei zilnice pe care omul trebuie să o aducă lui Dumnezeu ca semn că fiecare zi o datorăm Lui și că, din darul primit, trebuie să dăm Aceluia de la care vine darul. „Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate.”

— Din seara sfîntă a Cinei celei de Taină, pîinea capătă însă noi și multiple înțelesuri. Ea nu mai rămîne îmbrăcată în haina simbolurilor, ci primește și cununa supremă a transformării, a prefacerii în însuși Trupul lui Iisus Hristos. Pîinea devine astfel element strict necesar nu numai vieții noastre trupesti, ci și vieții noastre sufletești, mîntuirii noastre — cea spre ființă, cea spre existență — „dă-ne-o nouă astăzi”.

— Metamorfoza pîinii repetă viața în toată complexitatea ei. Privind la bobul de grîu, la apa curată de izvor cu care se unește spre jertfă, ne gîndim la Cel din care răsar și în care se varsă toate, ne gîndim la bucată de prescură învelită în pinza albă de in, cu care credincioșii noștri mai ales se îndreaptă de atîta timp spre altarul străbun, pentru înmulțirea pîinii, spre viață. Mîna lor este tremurîndă de truda zilnică, dar inima

Temeiuri ale învățurii noastre de credință

Sfînta taină a Nunții

— „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut, bărbat și femeie. Și Dumnezeu i-a binecuvîntat, zicînd: fiți rodnici și vă înmulțiți și umpleți pămîntul” (Facere 1, 27—28).

— „Și a zis Domnul Dumnezeu: nu e bine să fie omul singur, să-i facem ajutor potrivit pentru el” (Facere 2, 18).

— „N-ai citit că cel ce i-a făcut de la început i-a făcut bărbat și femeie. Și a zis: pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amîndoi un trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despărte. Ei i-au zis Lui: Pentru ce, dar, Moise a poruncit să-i dea carte de despărțire și s-o lase? El le-a zis: pentru învîrtoșarea inimii voastre, dar din început n-a fost așa. Iar eu zic vouă, că oricine va lăsa pe femeia sa, afară de cuvînt de desfrînare, și se va însura cu alta, săvîrșește adulter și cine se va însura cu cea lăsată săvîrșește adulter (Matei 19, 4—9; Marcu 10, 11—14).

— „Femeia măritată e legată, prin lege, de bărbatul său, atît timp cît el trăiește, iar dacă

— Noi rămînem deci la aceea ce ne învață Sfînta Scriptură și Sfînta Biserică: Născătoarea de Dumnezeu nu a avut alți copii. La plinirea vremii a trimis Dumnezeu pe Unul născut Fiul Său, Unul născut din Femeie (Gal. 4, 4). Să rămînem dar în credința înaintașilor noștri, să cinștim pe cea mai cinștită decît Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu-Cuvîntul l-a născut.

Pr. I. Mihăițan

plină de nădejdi spirituale, pentru efectul împlinirii darurilor, pentru împărțirea din propriul dar, pentru conlucrarea cu Pîinea Vieții. Creștinul se urcă cu pîinea în mîna pe treptele vieții veșnice, a vieții curate, știind că pîinea, pentru el, este izvor de tărie și mîntuire. Pîinea este rugăciune, iar rugăciunea este pîine.

— Dumnezeu este iubire, este bunătate, lumină, dreptate, viață; prin pîinea pe care o cerem zi de zi de la El, cerem o picătură din aceste neprețuite daruri. Noi credem că pîinea este fructul dragostei dintre Dumnezeu, om și natură și de aceea Dumnezeu însuși s-a lăsat nouă — spre unire cu El — sub forma pîinii. Aceasta este marele nostru favor, rezultat al dragostei divine față de propria-i creatură; de a se lăsa pe Sine creaturii spre curățire, spre ridicare din păcat, spre îndumnezeire. După credința noastră, pîinea este loc de întîlnire a omului cu Dumnezeu însuși.

— Pentru perpetuarea vieții, omul trebuie să-și îndrepte zilnic buzele spre bucată de pîine. Ea îi dă puteri pentru a doua zi, ea îi regenerează trupul. Cu atît mai necesară este împărțirea cu „Pîinea Vieții”, cu Iisus Hristos prin Sf. Împărțășanie, pentru a primi energia spirituală necesară urcării spre chipul „omului desăvîrșit”. Unirea directă cu Hristos-Domnul se poate face pe această cale a pîinii. Creștinul nu poate să trăiască fără Iisus Hristos așa cum trupul nu poate să trăiască fără pîine. Viața aceasta de unire cu Mîntuitorul Iisus Hristos este „pîinea” zilnică a creștinului, este viața „în” Hristos, de care Sf. Apostol Pavel ne vorbește mereu în epistolele sale. Numai după o astfel de viață, hrănită în permanență cu „Pîinea Vieții”, creștinul simte cu adevărat că nu mai trăiește el, ci Hristos trăiește în el. Pentru creștin pîine mai înseamnă aducere aminte, pomenire, recunoștință, binecuvîntare. Pîinea este Patria, glia mămă. Pîine este zîmbetul și lacrima noastră, pîine este sănătatea, copiii, pacea, iubirea, liniștea, rugăciunea fierbinte, glasul clopotului, munca, prietenia... „Că toată darea și tot darul de sus este, pogorînd de la Tine, Părintele luminilor...”

— Tot ceea ce cerem și tot ceea ce primim — chiar fără să cerem — este pîine, este dar spre viață. Chiar și darurile coborîte asupra pămîntului și asupra animalelor sînt date pentru om, din dragoste pentru el, cununa întregii creațiuni.

— Ce poate fi mai măreț și mai copleșitor decît să primești pe Cel Neîncăput, într-o fărîmă de pîine și o picătură de vin, care nu mai este pîine și nu mai este vin ci, prin rugăciunea preotului la Sf. Liturghie, și binecuvîntarea Părintelui ceresc, sînt însuși trupul și sîngele Mîntuitorului Iisus Hristos.

Diac. Simion Felecan

(Continuare în pag. 4)

O grandioasă sinteză istorică a țării și oamenilor ei

(Urmare din pag. 1)

actuale, concretizat în cartea lui P. Marcea, care cu justețe și realism ne previne de la început: „În ceea ce ne privește, am abordat, în încercarea de față, problema umanității din opera lui Sadoveanu, pornind de la un anumit scepticism față de tehnicismul unei părți a criticii actuale care, judecând operele scriitorilor, mai vechi sau mai noi, insistă disproportionat asupra compoziției, viziunii asupra naturii, meșteșugului etc., și mai puțin asupra oamenilor. Or, aici cititorul întâlnește tocmai ceea ce nu găsea decât fragmentar și cu totul sumar în alte cărți despre Sadoveanu: categoriile de personaje care, populind opera scriitorului, recompun în dimensiunile istoriei și geografiei românești viața societății noastre; aceste categorii de personaje analizate de autor, cu excelente citate și asocieri de idei, sînt, în ordinea capitolelor: femei, țărani, boieri, muncitori, intelectuali, țigoveți și orășeni, ciobani, pădurari, vînători, pescari, haiduci-lotri, morari, ariviști, oșteni, soldați-ofițeri, domnitori, fețe bisericești, copii. La aceste capitole (distanțat pare doar acela despre ariviști, care nu țin totuși de categoriile bine delimitate enunțate) se adaugă mici studii despre numele proprii, despre „o metaforă sadoveniană”, obiectivitate și comprehensiune etnică și, finalul, „încercare de portret al autorului”, adică al lui Sadoveanu. „Această extraordinară diversitate tipologică — scrie P. Marcea — este în același timp legată de istorie și de spațiu precis determinat, fiind prin urmare dată și localizată, ceea ce mărește capacitatea ei cognitivă și-i dă acel suport de veridicitate pe care de totdeauna marile opere l-au conținut.” De aceea, folosind terminologia lui Vianu: localizare și datare prin limbaj în primul rînd, am fi așteptat în această analiză pertinentă, elegant prezentată cititorilor, un capitol sintetic despre marea artă literară a lui Sadoveanu, fie chiar reproducînd

unele opinii ale marelui scriitor (așa cum am putut să le consemnez în 1955 în revista *Limba română*, cu acele insistențe sadoveniene asupra problemelor cheie ale limbajului literar, admirabil formulate de scriitor și în cele două conferințe memorabile, și ele au fost „cîntecul lebedei” — de la Academie, în 1—2 martie 1955, vorbindu-ne atunci despre „limba literară” și despre „limba povestirilor istorice”) și ilustrîndu-le cu material concret, atît de strălucit și de divers din scrierile impresionante ale lui Sadoveanu.

În final ni se spune cu dreptate despre scriitorul artist al limbii române că „ne amintește, înainte de orice, Patria, vatra strămoșească locul unde ne-am născut și ne naștem, unde am trăit și trăim, împlinindu-ne destinul nostru sub soare. Nu există alt scriitor român care să fie atît al patriei sale ca Sadoveanu, care să-i zugrăvească și să-i cînte, în culori inimitabile, peisajul ei natural de o unică frumusețe (...). Am putea spune, într-un fel, că Sadoveanu este un dar al naturii românești, într-atît peisajul nostru autohton și-a definit originalitatea prin scrisul său. Fără el ne-am cunoaște mai puțin țara în care trăim”.

Este un titlu de mare noblețe și de aceea ne reîntoarcem, ca Anteu, mereu la astfel de opere pentru a prinde puteri sufletești noi, pentru că istoria și arta sînt adevărate izvoare de întremare și un imbold la dăruire generoasă pentru progresul semenilor și al patriei noastre.

După un deceniu de cînd insistasem asupra acestei opere pentru a-i defini „originalitatea stilistică”, deci puterea expresivă a artei lui Sadoveanu, am recitat cu mare satisfacție cartea colegului P. Marcea și sînt bucuros să-i subliniez meritele, îndemnînd la lectura ei, atît de folositoare, de reconfortantă.

Gh. Bulgăr

Chipuri de preoți de altă dată

Prot. ZAHARIA BOIU

Secolul al 19-lea a scos pe arena vieții transilvănene o gamă bogată de intelectuali frămîntați de problemele obștei din care făceau parte, „înfrățiți în cuget și simțire” cu poporul de clăcași, cutezători și capabili de muncă neostoită pentru triumful înnoirilor cerute de setea de lumină și dreptate. Între aceștia se află și protopopul sighișorean Zaharia Boiu, tatăl pedagogului, poetului și predicatorului cu același nume.

Z. Boiu s-a născut la 1800 în Hetiurul din apropierea Sighișoarei, ca fiu al preotului localnic Moise Boiu. Rămînînd orfan de tată la vîrsta de patru ani, a fost crescut de entuziastul preot sighișorean Șt. Bălaș, care l-a călăuzit spre îmbrățișarea carierii de învățător sau preot, învățîndu-l „citirea, scrierea... cîntările și rînduiala bisericii”. A urmat apoi la Sibiu „cursul de pedagogie” și seminarul. Înarmat cu două diplome obținute cu calificativul maxim și înzestrat cu multă stăruință în realizarea unor scopuri superioare, Z. Boiu a pășit apăsător pe drumul ascensiunii în Sighișoara, unde, ca învățător, preot și protopop, a depus o activitate demnă de a fi cunoscută.

Ales învățător (prin 1821) și convins de necesitatea ridicării culturale a obștei românești, Boiu a depus o activitate didactică atît de intensă și rodnică încît, la numai cîțiva ani, clăcașii, recunoscători, l-au ales și diacon al lor iar autoritatea guvernamentală habsburgică a considerat școala aceasta singura școală „poporală” românească bună din ținutul Tîrnavelor. Cu multă energie și dăruire sufletească „a dascălit și diaconit” pînă în toamna anului 1828, cînd a fost preot pentru postul al doilea al parohiei sighișorene.

Ajungerea lui Boiu în postul de paroh „primar”, la 1833, i-a dublat gîndurile și eforturile necesare colectivității etnice și confesionale și instituțiilor acesteia.

Boiu, adevărat urmaș al energicului preot Bălaș, a înnodat firul rupt al hărniciei. Lămuriți și stimulați, parohienii au reparat biserica, au înzestrat-o cu obiectele de cult necesare, i-au făcut gard împrejur și în grădina ei, împrejmuțată și ea din nou, au plantat pueți de pomi fructiferi. Tot la stăruința lui Boiu, a fost adus în Sighișoara, la 1836, și ajutorul Nicolae Stan, învățătorul care în scurtă vreme va face ca școala să fie din nou vestită în ținutul Tîrnavelor, chiar să fie înălțată de guvernul transilvănean la nivelul școlilor elementare orășenești ale popoarelor conlocuitoare.

Investit protopop în toamna anului 1848, Boiu s-a situat ferm pe linia de străduință multilaterală a lui Șaguna, ierarhul cu o excepțională forță de muncă și pricepere pentru ridicarea românilor transilvăneni.

Cu deplina înțelegere a misiunii lui înnoitoare și înzestrat cu un temperament pasionat, protopopul Boiu și-a lărgit și întetit activitatea pe tărîm bisericesc și școlar. Mai mult: el a voit și a izbutit să rămîna decenii de-a rîndul catehetul tinerimii române din toate școlile sighișorene și directorul celei române, deși avea un protopopiat dificil.

Catehet la școlile Sighișoarei, Boiu a urmărit îndeaproape ca școlarii să satisfacă îndatoririle religioase și morale și să asimileze conținutul tuturor materiilor de învățămînt. El era conștient că numai înarmarea tinerimii cu o puternică platoșă spirituală poate da tărie luptei împotriva asupririi multilaterale din acel timp, poate da oameni care să corespundă aspirațiilor obștei românești din acea vreme.

Boiu a obținut dreptul de cumpărare a unei case în inima Sighișoarei, în cetate, pentru nevoile școlii primare ortodoxe care funcționa într-un loc total periferic și avea o singură sală de învățămînt și aceea necorespunzătoare — și a cumpărat casa cu nr. 10 (în vremea noastră str. Cositorarilor nr. 5—7). Inaugurarea noului local școlar, cu două săli (apoi cu trei săli de clasă), cu cancelarie și locuință pentru îngrijitor, s-a făcut în prima parte a lui ianuarie 1861. Autorul acestui adevărat eveniment a numit învățătorii cu bună pregătire generală și profesională, a dotat școala cu mobilier nou, a introdus primele manuale întocmite la nivelul cerințelor vremii, a procurat mult material didactic și o bibliotecă „începătoare” și a obținut teren pentru practica agricolă. Boiu este unul din ctitorii învățămîntului românesc modern în această parte a țării. Tot stăruința biruitoare a acestui om a făcut ca primăria orașului să preia salarizarea învățătorilor și aprovizionarea școlii cu lemne și să dea bisericii noastre „canonică porție 24 iugăre” iar preoților acesteia 10 stînjeni de lemne în fiecare an.

Harnicul protopop a făcut parte deci din rîndul aceluia care au văzut în predică un puternic factor educativ religios. El a extras „textele” necesare laturii argumentative și le-a aranjat după conținutul evanghelic respectiv într-un „caiet” spre a

Informații ecumeniste și interreligioase

● Între 26—29 mai 1977 s-a sărbătorit la Lausanne (Elveția) semicentenarul Comisiei „Credință și Constituție” a C.E.B. Au participat reprezentanți ai Bisericilor și Confesiunilor creștine membre ale C.E.B., ca și reprezentanții Bisericii Romano-Catolice.

Din partea Bisericilor Ortodoxe au participat reprezentanți ai Patriarhiei Ecumenice, ai Bisericii Ortodoxe Ruse, ai Bisericii Ortodoxe Române — pr. lector Dumitru Radu, de la Institutul Teologic din București, actualmente la specializare la Strasbourg — ai Bisericii Ortodoxe a Greciei și alții.

Programul festivităților a constat din conferințe, slujbe religioase, întâlniri ecumenice și un spectacol artistic cu teme religioase.

● Între 30 mai și 2 iunie 1977 a avut loc la Cret Berard—Elveția o consultație teologică privind „Botezul, Euharistia și Ministeriul”, organizată de Comisia „Credință și Constituție” a C.E.B.

Din partea Bisericilor Ortodoxe au participat reprezentanții Patriarhiei Ecumenice, Bisericii Ortodoxe Ruse și Bisericii Ortodoxe Române, în persoana pr. lector Dumitru Radu.

● Între 1—6 iunie 1977, P.S. Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar patriarhal, a făcut o vizită în Austria, la invitația Fundației „Pro Oriente” din Viena, a Asociației „Unirea” a prietenilor României din Austria și a Parohiei ortodoxe române din Viena.

P.S. Antonie a ținut la sediul Fundației „Pro Oriente” conferința intitulată: *Pregătirea Sfintului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe*, la care au luat parte printre alții Em. Sa Cardinalul Franz König, Arhiepiscop al Vienei și Primat al Bisericii Rom.-Cat. din Austria împreună cu episcopii auxiliari; I.P.S. Mitropolit Hrisostomos al Vienei (Patriarhia Ecumenică); P.S. Episcop Nicolau Hummel, conducătorul Bisericii Vechilor-Catolici din Austria; conducători și reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe Rusă, Sîrbă și Bulgară, precum și ai Bisericii Copte; profesori universitari din Viena și Graz; stareți de mănăstiri; reprezentanți ai presei și ai unor cercuri culturale, membri ai Asociației „Unirea” etc.

În seara zilei de 3 iunie, la sediul cultural român din Viena, în prezența D-lui Octavian Groza, Ambasadorul României la Viena, și a unui numeros public, între care numeroși profesori de teologie, P.S. Episcop Antonie a conferențiat despre: *Biserica Ortodoxă Română și războiul de Independență*.

Duminică, 5 iunie, P.S. Episcop Antonie, împreună cu Pr. Marin Branște, parohul Parohiei ortodoxe române din Viena, a săvîrșit un parastas la mormintele ostașilor români din Tulin, ostași căzuți în primul război mondial. De asemenea, s-a săvîrșit un parastas pentru ostașii români înmormîntați în localitatea Zwentendorf. Apoi toți participanții au mers la Mănăstirea Herzogenburg de lângă St. Pölten, unde P.S. Episcop Antonie și pr. M. Branște au săvîrșit un parastas pentru toți eroii români înmormîntați în Austria. După slujbă, P.S. Antonie a vorbit despre comemorarea ostașilor români din primul război mondial, iar prelatul mănăstirii a vorbit despre colaborarea ecumenică actuală.

Corul Parohiei ortodoxe române din Viena, dirijat de D-l Ernst Jankovitsch, a prezentat un concert de cîntece religioase.

Vizita P.S. Episcop Antonie Ploieșteanul în Austria a constituit un nou prilej de contacte ecumenice între Biserica Romano-Catolică din Austria și Biserica Ortodoxă Română, și a marcat încă o dată legăturile frățești dintre românii din țară și cei stabiliți în Austria, atașamentul lor puternic față de România ca și bunele raporturi dintre cele două țări și popoare, austriac și român.

● Între 6—10 iunie 1977 au avut loc la Moscova lucrările Conferinței mondiale: „Reprezentanții religioși pentru pace trinitară, dezarmare și relații juste între popoare”, la care au participat 650 reprezentanți ai religiilor: creștină, budistă, hinduistă, șintoistă și musulmană din 107 țări ale lumii, ca și delegați și observatori ai diferitelor organizații religioase mondiale.

Din România a participat o delegație a cultelor, condusă de I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, alcătuită din P.S. Episcop-vicar Adrian Botoșăneanul, P.S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul și pr. Constantin Pîrviu, Vicar administrativ patriarhal (Biserica Ortodoxă Română); Em. Sa Episcop László Papp (Biserica Reformată); D-l Asist. Hans Klein (Biserica Luterană); Past. Joachim Țunea (cultul baptist) și D-l Muftiu Mehmed Iacob (cultul musulman).

Sancțitatea Sa Patriarhul Pimen al Moscovei și al întregii Rusii a rostit un cuvînt de salut, în care a spus între altele: „Sensibilitatea față de relațiile existente determină pe reprezentanții diferitelor religii să dialogheze, să ia hotărîri comune și să acționeze în comun. O pace durabilă, dezarmarea și relații juste între popoare sînt expresia cea mai elocventă a nevoilor timpului nostru și sînt de asemenea un obiectiv către care noi aspirăm cu toții.”

Raportul principal a fost prezentat de Muftiul Ziaudin Khan Ibn Ichan Babakhan (U.R.S.S.).

I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, luînd cuvîntul în cadrul primei grupe de lucru, a expus în general bazele colaborării diferitelor religii în slujirea păcii și în special a vorbit despre destinderea internațională și conflictele politice în diferite regiuni ale lumii. A evidențiat faptul că între destindere și soluționarea problemelor majore ale omenirii există o evidentă interdependență și a precizat că religiile lumii pot contribui, de pe pozițiile lor, la crearea unor opinii favorabile destinderii.

Past. I. Țunea a vorbit în aceeași grupă despre rolul O.N.U. în consolidarea păcii internaționale.

(Continuare în pag. 4)

le avea la îndemînă. De acolo lua apoi „textele” și le folosea în cadrul predicilor, pe care le pre-gătea conștiincios din toate punctele de vedere. Această seriozitate profesională și „darul vorbirii” au făcut ca „gura de aur” a protopopului să dea parohienilor învățături morale și îndemnuri adecvate și durabile, să facă îndreptări de conduită, să întretină în felul acesta flacăra credinței ortodoxe și a înfruntării de către credincioșii săi a presiunilor la care erau supuși.

Avînd în vedere astfel de fapte, Boiu a putut spune cu convingere îndreptățită la 1887, penultimul an al vieții sale, ceea ce numai fericirii îndeplinitori de fapte îndrăznețe și rodnice pot spune: „Am lucrat cu mult spor.”

Tuliu Racotă

Informații ecumeniste și interreligioase

(Continuare din pag. 3)

P. S. Episcop Epifanie Tomitanul, luind cuvântul în grupa a II-a de lucru, a prezentat poziția României cu privire la dezarmare, în vederea instaurării unei păci trainice în lume.

D-l Asist. Hans Klein a vorbit în aceeași grupă despre modul în care cultele religioase din România își aduc contribuția la crearea unei atmosfere de colaborare și pace.

P. S. Episcop-vicar Adrian Botoșăneanul, luind cuvântul în grupa a II-a de lucru, a prezentat poziția Bisericii Ortodoxe Române și a Ortodoxiei în general cu privire la rasism și apartheid, situații care afectează drepturile omului și demnitatea umană.

În cadrul aceleiași grupe, pr. Constantin Pîrvu a luat cuvântul în legătură cu problemele privind populația, ecologia și migrațiile.

În grupa participanților musulmani, D-l Muftiu Mehmet Iacob a relevat condițiile de deplină libertate religioasă de care se bucură credincioșii musulmani în România.

Conferința a adoptat un comunicat final și două documente: Apelul adresat personalităților religioase și credincioșilor tuturor religiilor din lume, ca și apelul adresat guvernelor tuturor țărilor lumii.

● La invitația Patriarhiei Române, la Institutul teologic din București s-au desfășurat, între 16—18 iunie 1977, lucrările sesiunii Secretariatului Internațional al C. C. P., la care au participat membrii Secretariatului și ai Biroului C. C. P. de la Praga.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de pr. Ilie Georgescu, membru al Secretariatului Internațional.

Sesiunea a fost deschisă printr-un serviciu religios săvârșit de P. S. Episcop-vicar Nestor Severineanul. În numele P. F. Patriarh Iustin, P. S. Nestor a salutat pe oaspeți, reliefând importanța momentului în care se desfășoară lucrările Secretariatului.

● La invitația Serviciului ecumenic al tineretului din cadrul Federației Bisericilor Evanghelice din R. D. G., între 24—28 iunie a. c., Consiliul Ecumenic al Tineretului în Europa a organizat la Herrnhut lângă Berlin—R. D. G. o conferință a tinerilor creștini din țările socialiste cu tema: „Mărturia și slujirea Bisericii într-o societate socialistă.”

Au participat 32 delegați, ortodocși și protestanți din Bulgaria, Cehoslovacia, R. D. Germană, România, U. R. S. S. și Ungaria.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de pr. conf. Constantin Cornișescu de la Institutul teologic din București și pr. asist. Sebastian Șebu de la Institutul teologic din Sibiu.

Dr. Cezar Vasiliu

Sf. taină a Nunții

(Urmare din pag. 2)

— „Bărbatul este cap femeii precum și Hristos este capul Bisericii care este trupul Său, și precum Biserica se supune lui Hristos, așa și femeile bărbaților lor întru toate. Bărbaților iubiți femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica și s-a dat pe Sine pentru ea. De aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup. Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserica” (Ef. 5, 23—32).

— „Femeia este legată de lege atîta vreme cît trăiește bărbatul ei. Iar dacă bărbatul ei va muri, este liberă să se mărite cu cine vrea, numai întru Domnul. Dar mai fericită este dacă rămîne așa” (I Cor. 7, 39—40).

— „Cinstită să fie nunta întru toate și patul nespurcat. Iar pe desfrînați îi va judeca Dumnezeu” (Evr. 13, 4).

— „Trebuie să știm că cei ce se însoțesc prin nuntă s-au însoțit de la Dumnezeu și sînt curați prin chemarea Celui Înalt. Să păzească, deci, unul față de altul, nunta nespurcată și în pace să viețuiască în cucernicie. Cei ce au luat unire de la Dumnezeu întru cînte, dragoste întru curăție, însoțirea într-un gând și în pace, să le păzească unul cu altul ca un odor și pe fii lor să-i crească întru frica și învățatura Domnului” (Sf. Simeon al Tesalonicului).

— „Trebuie ca mirii să cheme preoți și să încheie legătura conjugată prin rugăciuni și binecuvîntări, pentru ca dragostea mirelui să meargă crescînd și mireasa să rămînă curată, ca soții să ducă viața fericită, fiind uniți prin harul dumnezeiesc” (Sf. Ioan Hrisostom).

— „Se cuvine mirilor și miresele a se uni cu aprobarea episcopului pentru ca să fie căsătoria lor după Domnul și nu după poftă” (Sf. Ignatie Teoforul).

— „Hristos a mers și El și învățăceii Săi la nuntă, nu ca să petreacă, ci ca să facă minune și să sfințească cauza nașterii omenești. Căci se cuvenea, ca Cel ce avea să reînnoiască însăși natura omului și să o facă mai bună, să binecuvînteze nu numai pe cei ce erau născuți, ci și pe cei ce aveau să se nască mai tîrziu și să le facă

Însemnări despre corul bisericesc din Hălmagiu

Hălmagiu, atestat istoricește din anul 1390 ca reședință de district, a continuat să fie o localitate de prestigiu pe valea Crișului Alb atît prin trecutul său istoric cît și prin manifestările culturale.

Una dintre aceste manifestări a fost activitatea corală în condițiile deosebit de grele ale asupririi străine din secolul al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea. Cea dintîi însemnare a existenței corului din Hălmagiu datează din anul 1864 și este cuprinsă în p. 2 a copertei Evangheliei, tipărită în anul 1723. Aici găsim consemnat, următoarele: „În anul 1864 la rusalii a cîntat corulu cu Ioane Costina.”

A doua însemnare datează din anul 1866 și este cuprinsă pe un Penticostar, avînd următorul conținut: „În anul 1866 la hramul Stei. Biserica a cîntat corulu cu înviețătorul Ioane Costina oppidu Hălmagiu. Protopop Petru Moldovan. Sida Arsenie.”

Ioane Costina a înființat și condus un cor cu activitate bisericească națională, participînd și la diverse serbări naționale, pînă în anul 1893 cînd, fiind pensionat, dirijorul a fost înlocuit de talentatul învățător Mihail Vidu. Acesta a recrutat noi membri și a organizat corul pe patru voci, ridicîndu-l la înălțimi neobișnuite pe acea vreme. A corespondat cu diversi compozitori, dirijori și editori din România, îmbogățindu-și mereu repertoriul. Din anul 1921 conducerea corului a trecut asupra lui Ioan Giurgiu, pe care l-a învățat citirea notelor, cîntatul la vioară și arta dirijorală. Acest cor instruit pentru „cîntări bisericești și naționale”, a devenit mai tîrziu și corul „Societății meseriașilor și comercianților Avram Iancu” din Hălmagiu.

Pentru că în localitate se dezvoltase gustul pentru muzica corală, în anul 1927 s-a înființat un cor al „tinerimii hălماغene” din inițiativa elevilor normalişti din localitate ce urmau cursurile școlii normale de învățători din Arad, cor care a dăinuit pînă în anul 1932. În anul următor, Ștefan Bogdan, noul protopop al Hălmagiului, a înființat un cor mixt cu profil bisericesc și național și l-a dirijat prin Ioan Giurgiu și Ioan Balta, pînă în anul 1943, cînd formația corală s-a dizolvat.

După anul 1945 Ioan Giurgiu a pus bazele actualului cor al căminului cultural și a desfășurat o bogată activitate, participînd la diverse concursuri, cucerind mențiuni și medalii. Așa, de exemplu, la concursul „Răsună Crișana de cîntec și voce bună”, ținut în orașul Oradea în anul 1962, corul din Hălmagiu obține premiul I și diploma de onoare.

O boală necruțătoare a pus capăt zilelor acestui vrednic dirijor, iar mulți dintre coriști s-au alăturat pensionarului Bușă Gheorghe, vechi corist și el, și din anul 1970 s-a reînființat actualul cor mixt bisericesc. Astfel s-au reînnotat verigile unui lanț centenar al străbunului cor înființat în anul 1864 de învățătorul Ioane Costina cu actualul cor mixt condus cu competență și mult elan de dirijorul Gheorghe Bușă.

La împlinirea celor 113 ani de atestare documentară a corului din Hălmagiu, îi urăm trăinicie și o bogată activitate, atît pe tărîm bisericesc, cît și patriotic.

Buta Vasile

Hălmagiu, jud. Arad

Ioan Molnar Piuaru

Cartea lui Mircea Popa: Ioan Molnar Piuaru, apărută în editura Dacia, aduce o lumină neîndoieală asupra acestui reprezentant de seamă al „epocii luminilor”.

Beneficiar al unei largi informații despre structurile morale și sociale ale acestei epoci, autorul ne prezintă cu o competență atitudine intelectuală statura unui om, a cărui activitate polarizează toate năzuințele de atunci ale neamului nostru.

Activitatea lui Ioan Molnar Piuaru se desfășoară pe mai multe coordonate, în fiecare dintre ele consemnînd izbînzii.

Fiul Popii Tunsu, el însuși figură legendară în lupta pentru apărarea Ortodoxiei, Ioan Molnar Piuaru se naște în 1749, la Sadu. Învață carte la Sibiu, dedicîndu-se, după absolvirea liceului, carierei medicale. Frecventează apoi Facultatea de medicină din Viena, fiind cel dintîi doctor român posesor al unei diplome la această celebră instituție academică.

Pe tărîm medical, Ioan Molnar Piuaru cîștigă o deosebită faimă, fiind șocotit în curînd cel mai bun specialist oculist. Străbate distanțe imense, în condiții potrivnice, îndurînd frig, în căruțe, înnoptînd prin locuri necunoscute, pentru a face față solicitărilor venite de pretutindeni. Are o clientelă din înalta societate a vremii, dar el coboară mai degrabă în lumea minierilor de la Zlatna și Ocna Dejului, fiind supranumit „doctorul săracilor”. Desfășoară o activitate didactică. Este numit profesor. Traduce în românește cărți de specialitate din domeniul medicinei.

Activitatea sa este străbătută de cel mai curat filon iluminist. Se străduiește pentru a crea cadrul material trebuincios afirmării poporului român. Înființează la Sadu o modernă manufactură de postav, pentru a fi pildă „dacilor”. Se zbate pentru întemeierea a cît mai multe școli elementare românești. Acolo unde majoritatea școlarilor este ortodoxă, el cere să se numească învățător ortodox. Încearcă să scoată un ziar pentru păturile de jos ale neamului său.

sfîntă originea lor trupească” (Sf. Ciril al Alexandriei).

— „Firea însăși arată că scopul căsătoriei este al unirii și nu al despărțirii. Iar întîiul nuntaș al căsătoriei este Creatorul, care a unit pe cei dintîi oameni și a dat urmașilor acestora legea neînălătură de a vieții împreună” (Asterie al Amasiei).

Pr. prof. Ioan I. Ică

Îndeplinește rolul de mediator în timpul răcoalei lui Horia, cu care prilej pronunță următoarea frază: „Noi, românii, sîntem așa de mulți în țara aceasta, încît ar fi de ajuns să ne înarmăm cu pietre ca să putem deveni stăpîni ei.”

Reușește să încheie un armistițiu cu răsulații din Zarand.

Supplex Libellus Valachorum vede lumina tiparului în 1791, mulțumită lui Ioan Molnar Piuaru, unul dintre autorii lui, alături de alții. Memoriul acesta e un act fundamental, servind tuturor programelor politice ale românilor în secolul al XIX-lea: El cere ca națiunea să dobîndească drepturile de demult, fiind cea mai veche din Transilvania și cea mai apăsată.

Ioan Molnar Piuaru are strînse legături cărturărești cu cei mai de seamă învățați ai timpului său.

Are preocupări gramaticale. Publică o gramatică nemțească-românească. Ajută pe Vasile Colosi la redactarea dicționarului său. Are legături cu tipografia românească de la Buda, fiind consilier pentru cărțile românești.

Înființează în 1795 „Societatea filozoficească”, care avea ca membri, printre alții, pe Iancu Văcărescu, Radu Tempea și Ioan Budai-Deleanu.

În 1812, semnează un contract pentru tipărirea la Buda a 12 minee. În acțiunea de editare a acestor cărți asociază și pe episcopul Iosif al Argeșului. Următoarea comandă este Octoihul și Evanghelia. Răspîndirea cărții religioase și în Moldova și în Țara Românească contribuie la unitatea limbii noastre.

Aportul acesta multilateral nu trebuie trecut cu vederea. El este cu atît mai însemnat cu cît iluminismul lui Ioan Molnar Piuaru nu se inspiră din Occident, nu are amprenta catolicismului, ci se îndreaptă spre izvoare greco-orientale. Cercetătorul atent, care este Mircea Popa, enumeră și factorul religios ortodox printre determinantele iluminismului românesc. Cartea de față o dovedește!...

Pr. Nicolae Modoiu

